

KOALICJA „POLSKA WOLNA OD GMO”

ul. Chłodna 48/153

00-872 Warszawa

<http://www.polska-wolna-od-gmo.org>

Wrocław, 4.09.2011 r.

Ministerstwo Środowiska
Departament Ochrony Przyrody
pok. 366
ul. Wawelska 52/54
00-920 Warszawa

UWAGI I WNIOSKI

Komisji Sterującej Koalicji „POLSKA WOLNA OD GMO”

do wniosku

Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie,
zarejestrowanego w rejestrze MINISTRA ŚRODOWISKA
pod numerem **02-10/2011**

nt. Określenie możliwości przepylenia roślin pszenżyta oraz roślin pokrewnych pyłkiem transgenicznego pszenżyta

Po zapoznaniu się z:

- **zawiadomieniem** Departamentu Ochrony Przyrody Ministerstwa Środowiska z dnia 17 sierpnia 2011 r. w sprawie wniosku Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie, złożonego w dniu 25 lipca 2011 r. i zarejestrowanego pod numerem (02-10/2011) o wydanie zgody na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska w celach innych niż wprowadzenie do obrotu nt. **Określenie możliwości przepylenia roślin pszenżyta oraz roślin pokrewnych pyłkiem transgenicznego pszenżyta,**
- **dokumentacją** dotyczącą wniosku Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie, zarejestrowanego pod numerem (02-10/2011) o wydanie zgody na zamierzone uwolnienie GMO do środowiska w celach innych niż wprowadzenie do obrotu nt. **Określenie możliwości przepylenia roślin pszenżyta oraz roślin pokrewnych pyłkiem transgenicznego pszenżyta,**

- **dokumentacją** dotyczącą projektu Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie, zarejestrowanego pod numerem (02-02/2007) dotyczącego zamierzonego uwolnienia GMO do środowiska w celach innych niż wprowadzenie do obrotu nt. Dokonanie oceny warunków bezpieczeństwa uprawy roślin transgenicznych,
- **sprawozdaniem z 2010 r.** IHAR-PIB z przebiegu doświadczenia nt. Dokonanie oceny warunków bezpieczeństwa uprawy roślin transgenicznych (02-02/2007),
- **aktualnym projektem** ustawy „Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych” z 2009 r.,
- **nieaktualnym projektem** ustawy „Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych” z 2007 r.,
- **Ustawą z dnia 22 czerwca 2001 r.** o organizmach genetycznie zmodyfikowanych (Dz.U. 2001 nr 76 poz. 811, z późn. zm.),
- **Uchwałą Nr 97/2009 Rady Ministrów** z dnia 12 czerwca 2009 r. zmieniająca uchwałę w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Ulepszanie roślin dla zrównoważonych agroekosystemów, wysokiej jakości żywności i produkcji roślinnej na cele nieżywnościowe”,
- **Uchwałą Nr 117/2008 Rady Ministrów** z dnia 27 maja 2008 r. w sprawie ustanowienia programu wieloletniego pod nazwą „Ulepszanie roślin dla zrównoważonych agroekosystemów, wysokiej jakości żywności i produkcji roślinnej na cele nieżywnościowe”,
- **Oceną wprowadzenia do uprawy roślin GM** (genetycznie zmodyfikowanych). Obszar 4. [w]: Uchwała Rady Ministrów 117/2008 z dnia 27 maja 2008 r., Program wieloletni na lata 2008-2013 „Ulepszanie roślin dla zrównoważonych AgroEkoSystemów, wysokiej jakości żywności i produkcji roślinnej na cele nieżywnościowe”, s.40-46,
- **Ramowym Stanowiskiem Rządu RP** dotyczącym organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO). Dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dniu 18 listopada 2008 roku,
- **Projektem założeń do opracowania dokumentu dobrych praktyk rolniczych** w zakresie współistnienia upraw konwencjonalnych, ekologicznych i genetycznie zmodyfikowanych kukurydzy, ziemniaka, rzepaku, buraka. IHAR-PIB,
- **Dyrektywą Parlamentu Europejskiego i Rady 2001/18/WE** z dnia 12 marca 2001 r. w sprawie zamierzonego uwalniania do środowiska organizmów zmodyfikowanych genetycznie i uchylająca dyrektywę Rady 90/220/EEG (Dz.U. L 106 z 17.4.2001, str. 1, z późn. zm),
- **Dyrektywą Rady 2002/53/WE** z dnia 13 czerwca 2002 r. w sprawie Wspólnego katalogu odmian gatunków roślin rolniczych (Dz.U. L 193 z 20.7.2002, str. 1, z późn. zm.),

- **Rozporządzeniem (WE) nr 1829/2003 Parlamentu Europejskiego i Rady** z dnia 22 września 2003 r. w sprawie genetycznie zmodyfikowanej żywności i paszy (Dz.U. L 268 z 18.10.2003, str. 1, z późn. zm.),

- **Zaleceniem Komisji** z dnia 23 lipca 2003 roku w sprawie wskazówek na temat opracowania narodowych strategii i najlepszych praktyk na rzecz współistnienia upraw zmodyfikowanych genetycznie, upraw tradycyjnych i upraw ekologicznych (dokument nr C(2003) 2624 (2003/556/WE),

- **Opinią Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego** w sprawie koegzystencji upraw zmodyfikowanych genetycznie z uprawami tradycyjnymi i ekologicznymi (2005/C 157/29), 28.06.2005, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej - C 157/155,

- **Opinią Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego** w sprawie komunikatu Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego: „Europejski plan działań na rzecz rolnictwa ekologicznego i żywności wytwarzanej ekologicznie” COM (2004) 415 końcowy, (2005/C 157/30), 28.06.2005, Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej - C 157/167,

- **Komunikatem Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego.** Sprawozdanie w sprawie wdrożenia krajowych środków w zakresie współistnienia upraw genetycznie modyfikowanych oraz upraw tradycyjnych i ekologicznych. {SEC(2006) 313}KOMISJA WSPÓLNOT EUROPEJSKICH, Bruksela, dnia 9.3.2006, KOM(2006) 104 wersja ostateczna,

- **Opinią Komitetu Regionów** z dnia 6 grudnia 2006 r. w sprawie komunikatu Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego: Sprawozdanie w sprawie wdrożenia krajowych środków w zakresie współistnienia upraw genetycznie modyfikowanych oraz upraw tradycyjnych i ekologicznych. UNIA EUROPEJSKA, Komitet Regionów, DEVE-IV-006, Bruksela, 6 grudnia 2006 r.,

- **Zaleceniem Komisji** z dnia 13 lipca 2010 r. w sprawie wytycznych w zakresie opracowywania krajowych środków dotyczących współistnienia upraw i mających na celu zapobieżenie niezamierzonemu występowaniu GMO w uprawach konwencjonalnych i ekologicznych Dziennik Urzędowy C 200 , 22/07/2010 P. 0001 – 0005,

- **Rezolucją legislacyjną Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2011 r.** w sprawie wniosku dotyczącego rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady zmieniającego dyrektywę 2001/18/WE w zakresie umożliwienia państwom członkowskim ograniczenia lub zakazania uprawy organizmów zmodyfikowanych genetycznie na swoim terytorium (COM(2010)0375 – C7-0178/2010 – 2010/0208(COD). Parlament Europejski ki 2011-2012, TEKSTY PRZYJĘTE CZĘŚĆ 3 w trakcie posiedzenia we wtorek 5 lipca 2011, P7_TA-PROV(2011)07-0, WYDANIE TYMCZASOWE, PE 468.071, s.1-18.

stwierdzamy, że projekt

Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie, zarejestrowanego w rejestrze MINISTRA ŚRODOWISKA pod numerem **02-10/2011**

nt. Określenie możliwości przepylenia roślin pszenżyta oraz roślin pokrewnych pyłkiem transgenicznego pszenżyta

posiada poważne błędy, nieścisłości i braki merytoryczne, jakich tego typu projekt (dotyczący uwolnienia GMO do środowiska) nie powinien mieć.

Projekt, który ma przecież dostarczyć informacje służące „do opracowania narodowych strategii i najlepszych praktyk na rzecz współistnienia (koegzystencji) upraw zmodyfikowanych genetycznie, upraw tradycyjnych i upraw ekologicznych, zgodnie z zaleceniami Komisji Europejskiej”,

- **wprowadza w błąd Ministerstwo Środowiska** podając jako podstawę przeprowadzenia badań naukowych w 2011 roku nieaktualne zapisy starego projektu ustawy „Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych” z 2007 r.,

- **powołuje się w opisie i informacjach o projekcie (pkt 2b) na Art. 176 pkt 2 nieaktualnego** projektu Ustawy „Prawo o organizmach genetycznie zmodyfikowanych” z 2007 r. Tekst obecnego wniosku 02-10/2011 bowiem został przepisany z wniosku 02-02/2007, który wpłynął do Ministerstwa Środowiska w dniu 19/09/2007 r.,

- **jest praktycznie kopią projektu** zarejestrowanego pod numerem (02-02/2007) dotyczącego zamierzonego uwolnienia GMO do środowiska w celach innych niż wprowadzenie do obrotu nt. Dokonanie oceny warunków bezpieczeństwa uprawy roślin transgenicznych,

- **nie wykazuje** zgodności tematu i celu projektu, schematu doświadczenia z przedstawionym opisem i ogólnikową metodyką doświadczenia, a służyć może tylko dalszym badaniom nad pszenżytem ozimym odpornym na herbicyd BASTA (glufosynat amonowy), które mogą zmierzać m.in. do rejestracji odmiany GMO-pszenżyta ozimego w przyszłości jako rośliny **pszawej lub bioenergetycznej** (ze względu na wysoką zawartość skrobi i cukrów rozpuszczalnych),

- **nie uwzględnia i nie spełnia wymagań** przedstawionych wyżej:

- unijnych przepisów prawnych,
- zaleceń Komisji Europejskiej,
- Komunikatu Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego,
- opinii Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego,
- opinii Komitetu Regionów,
- Rezolucji legislacyjnej Parlamentu Europejskiego z dnia 5 lipca 2011 r.,
- Ramowego stanowiska Rządu RP dotyczącego organizmów genetycznie zmodyfikowanych (GMO) z 2008 roku,
- Programu wieloletniego lata 2008-2013 „Ulepszanie roślin dla zrównoważonych AgroEkoSystemów, wysokiej jakości żywności i produkcji roślinnej na cele nieżywnościowe”,
- a także Projektu założeń do opracowania dokumentu dobrych praktyk rolniczych w zakresie współistnienia upraw konwencjonalnych, ekologicznych i genetycznie zmodyfikowanych kukurydzy, ziemniaka, rzepaku, buraka (IHAR-PIB),

- **nie może dostarczyć** danych naukowych do opracowania narodowych strategii i najlepszych praktyk, gdyż jak przedstawiono w sprawozdaniu z 2010 r. w pkt. 6.4.2. „Oczekiwany skutek” „z dotychczasowych analiz wynika, że przepylenie w odległości 0-1m jest niewiększe niż 0,5% i spada wraz z odległością”, a w pkt. 7 „Wnioski” zapisano, że wyniki wstępne wykazują na niższy od spodziewanego stopień przepylenia pszenżyta (wyniki z jednego z czterech pól). Pyłek w miarę przelotu ulega silnemu rozrzedzeniu, a proces ten zależy od warunków atmosferycznych w trakcie kwitnienia. Dotychczasowe warunki badań stopnia przepylenia sugerują, że nie ma korelacji pomiędzy zasięgiem przelotu pyłku a zdolnością pyłku do zapylenia obcych kwiatów”

Było to do przewidzenia, gdyż samopylna roślina jaką jest badane transgeniczne pszenżyto ozime odporne na herbicyd BASTA nie może być rośliną „modelową” wykorzystaną do ustalania „najlepszych praktyk na rzecz współistnienia (koegzystencji) upraw zmodyfikowanych genetycznie, upraw tradycyjnych i upraw ekologicznych”,

- **nie jest zgodny z zapotrzebowaniem na przeprowadzanie badań naukowych** w zakresie opracowania zasad współistnienia upraw konwencjonalnych, ekologicznych i genetycznie zmodyfikowanych, **co przedstawiono w „Projekcie założeń do opracowania dokumentu dobrych praktyk rolniczych w zakresie współistnienia upraw konwencjonalnych, ekologicznych i genetycznie zmodyfikowanych kukurydzy, ziemniaka, rzepaku, buraka (IHAR-PIB),**

- **nie daje możliwości** opracowania narodowych strategii i najlepszych praktyk na rzecz współistnienia (koegzystencji) upraw zmodyfikowanych genetycznie, upraw tradycyjnych i upraw ekologicznych tylko na podstawie doświadczenia z samopylnym pszenżytem ozimym odpornym na herbicyd BASTA (glufosynat amonowy),

- **wykazuje, że pszenżyto GMO odporne na herbicyd BASTA, może przyczynić się do zanieczyszczenia genetycznego i fizycznego (wymieszanie ziarna) materiału siewnego konwencjonalnego pszenżyta ozimego, a być może także żyta i pszenicy.**

Powierzchnia uprawy pszenżyta ozimego, pszenicy ozimej i żyta w Polsce wynosiła w 2009 roku (zgodnie z Rocznikiem Statystycznym Rolnictwa, GUS 2010) odpowiednio: 1350 tys., 1396 tys. i 2009 tys. ha.

Pszenżyto ozime w Polsce jest bardzo ważną rośliną paszową, a prowadzenie tego typu doświadczeń, a także ewentualne zarejestrowanie w przyszłości odmiany pszenżyta GMO może doprowadzić do utraty konwencjonalnych odmian pszenżyta, a być może także żyta i pszenicy,

- **wykazuje, że „pszenżyto, podobnie jak żyto i pszenica może wywoływać różnego rodzaju alergie, głównie pokarmowe i wziewne. Uczulające właściwości pszenżyta w minimalnym stopniu dotyczą odmian przeznaczonych na paszę, takich jak Bogo”.**

Jednocześnie projekt „nie przewiduje się specjalnych warunków ochrony pracowników w czasie prowadzenia badań, innych niż wynikające z przepisów BHP” oraz stwierdza, że „nigdzie nie stwierdzono, ani nie przewiduje się wystąpienia niepożądanych efektów dla zdrowia ludzi i środowiska naturalnego pszenżyta GM, które wymagałyby tworzenia planów ich ochrony.”

Zatem mieszkańcy lokalnych miejscowości oraz pracownicy IHAR-PIB mogą zostać narażeni na eksperyment naukowy, który zostanie przeprowadzony na ich organizmach bez ich zgody,

- **przedstawia wyniki badań** (w pkt. 3.34. „Ustalenia zdrowotne”), które **należy uznać za nieobiektywne i niepraktyczne, bo nie mają nic wspólnego z praktyką stosowania pszenżyta w żywieniu zwierząt gospodarskich**, gdyż użyto w doświadczeniu z myszami tylko „granulatu zawierającego 20% pszenżyta transgenicznego, odpornego na fosfotrycynę (substancja czynna herbicydu Basta) lub granulatu zawierającego 20% pszenżyta konwencjonalnego tej samej odmiany (odpowiednio grupa doświadczalna i kontrolna).

Wiemy przecież na podstawie dostępnej literatury naukowej i praktycznej/fachowej, że udział w pszenżyta w paszach dla drobiu i trzody chlewnej może wynosić dużo więcej: dla drobiu do 40%, a dla trzody chlewnej nawet do 75-90%.

- **stwierdza** także (pkt 4.10. - Informacje i wyniki dotyczące wcześniejszego wprowadzenia do środowiska GMO, zwłaszcza w różnych skalach i różnych ekosystemach), że „pszenżyto transgeniczne, transformowane plazmidem pDB1, nie było dotąd przedmiotem uwolnienia do środowiska”, **skoro już było uwolnione wcześniej zgodnie z projektem 02-02/2007,**

- **stwierdza**, że doświadczenie z GMO-pszenżytem ozimym będzie w otoczone rzepakiem ozimym, co może mieć wpływ na jakość miodu pszczelego, jeśli się zdarzy, że rzepak ozimy i pszenżyto ozime zakwitną w podobnym terminie, co jest wielce prawdopodobne.

- **nie podaje** w dokumentacji zakresu badań, metodyki prowadzenia badań, itp. nad pszenżytem ozimym GMO oraz roślinami konwencjonalnymi: pszenżyto ozime, żyto ozime i pszenica ozima, które są także uwzględnione w tym doświadczeniu.

Nie podano:

- szczegółowego schematu polowego wszystkich doświadczeń,
- warunków dotyczących siewu tych roślin (np. nazwy i charakterystyka odmian wszystkich badanych zbóż, obsada roślin, czyli ilość roślin na jednym metrze kwadratowym, wartość użytkowa materiału siewnego,
- agrotechniki,
- nawożenia mineralnego,
- ochrony roślin przed chorobami, szkodnikami i chwastami w trakcie doświadczenia,
- warunków i sposobu zbioru badanych roślin uprawnych,
- warunków transportu i przechowywania,
- nie podano w jaki sposób będzie sprawdzane przepylenie roślin-akceptorów,
- metodyki i zakresu analiz laboratoryjnych,
- statystycznych metod opracowania wyników badań,
- warunków meteorologicznych obszarów, w którym będą przeprowadzane uwolnienia do środowiska (przede wszystkim dane dotyczące ruchu powietrza).

W Sprawozdaniu projektu 02-02/2007 podaje się (pkt 3.4.), że obsada roślin na jednym metrze kwadratowym wynosiła 240 sztuk.

Zgodnie z <http://www.zdhar.pl/pszenzytoo.htm> obsada dla odmiany BOGO ma wynosić na kompleksie glebowym 1,2,3 = 400 roślin na 1 metrze kwadratowym, na kompleksie 4 = 450, na 5 = 550 i na kompleksie szóstym 650 roślin na 1m².

Dlaczego tak zaniżono obsadę/m² roślin pszenżyta genetycznie zmodyfikowanego?

Takie badania związane z pyleniem nie są porównywalne z pyleniem roślin, których powinno być dwa razy więcej na 1 metrze kwadratowym, co występuje w praktyce.

W punkcie 5.7. wniosku 02-10/2011 zapisano w Charakterystyce geograficznej, geologicznej i gleboznawczej:

„Młochów Teren równinny. Gleby klasy III – V. Pole doświadczalne jest położone na glebie bielcowej (piasek gliniasty lekki). Kompleks glebowo-rolniczy żytni dobry. Radzików Teren równinny położony na Równinie Łowicko-Błońskiej – 30 km na zachód od Warszawy. Gleby klasy III, czarne ziemie. Kompleks glebowo-rolniczy pszeniczny dobry”.

Czyli obsada pszenżyta GMO powinna wynosić w Młochowie - 550 sztuk, a w Radzikowie 400 sztuk roślin na 1 metrze kwadratowym.

Czy obsada GMO-roślin w 2011 r. ma być także podobna tj. 240 sztuk/m² i niezgodna z zaleceniami i praktyką dla roślin konwencjonalnych, a w tym przypadku dla odmiany BOGO?

Można przypuszczać bowiem, że skala pylenia jest dużo mniejsza przy tak zaniżonej gęstości wysiewu GMO pszenżyta ozimego, co ma na pewno istotny wpływ na wyniki badań!

- **stwierdza** w punkcie 3.13., „że pszenżyto, które zostanie wykorzystane do badań było pierwszym w świecie stransformowanym pszenżytem, uzyskanym w roku 1993.”, rodzi się w pytanie w jaki sposób otrzymywano materiał siewny genetycznie zmodyfikowanego pszenżyta zwłaszcza w latach 2001-2007, w okresie obowiązywania ustawy o organizmach genetycznie zmodyfikowanych.

Jak przebiegała/przebiega reprodukcja materiału siewnego, która zapobiegałaby degradacji GMO-„odmiany” i degradacji materiału siewnego?

We wniosku nie podano także, kto jest autorem i właścicielem GMO-pszenżyta ozimego odpornego na glufosynat amonowy.

Komisja Sterująca Koalicji „POLSKA WOLNA OD GMO”

stwierdza, że ze względu na powyższe informacje,

wniosek

Zakładu Biotechnologii i Cytogenetyki Roślin, IHAR-PIB, Radzików, 05-870 Błonie, zarejestrowanego w rejestrze MINISTRA ŚRODOWISKA pod numerem **02-10/2010**

nt. Określenie możliwości przepylenia roślin pszenżyta oraz roślin pokrewnych pyłkiem transgenicznego pszenżyta

należy odrzucić,

a decyzja Ministra Środowiska

w sprawie wniosku 02-10/2011 dotyczącego uwolnienia genetycznie zmodyfikowanego pszenżyta ozimego do środowiska powinna być odmowna.

Z poważaniem

Dr inż. Roman Andrzej Śniady
w imieniu Komisji Sterującej Koalicji „POLSKA WOLNA OD GMO”